

2014-03-27

Dnr KF/2013:222

Referens

Åsa Anderljung

Mottagare

Kultur- och fritidsnämnden

Kulturmiljöprogram

Förslag till beslut

Kultur- och fritidsnämnden antar kulturmiljöprogrammet.

Sammanfattning

2011 fick kultur- och fritidsförvaltningen i uppdrag av kultur- och fritidsnämnden att ta fram ett nytt digitalt kulturmiljöprogram. Programmet har gjorts i 2 etapper under 2012 och 2013. Programmets syfte är att:

Lyfta fram ett antal miljöer som speglar kommunens utveckling från forntid och fram till idag.

Tydliggöra kulturhistoriska karaktärsdrag och ange riktlinjer för framtida plan- och bygglovshantering.

Skapa ett aktuellt underlag för den kommunala översiktsplaneringen.

Kulturmiljöprogrammet ligger på kommunens hemsida:

www.botkyrka.se/kulturmiljoprogram (Programmet kommer att publiceras för allmänheten efter det att programmet antagits i kommunfullmäktige)

Bakgrund

Kultur- och fritidsnämnden gav 2011 kultur- och fritidsförvaltningen i uppdrag att göra ett nytt kulturmiljöprogram. Enligt beslutet skulle programmet vara digitalt och tas fram under två etapper under 2012 och 2013. Arbetet med det nya kulturmiljöprogrammet har tagit fram i samarbete med en arbetsgrupp från samhällsbyggnadsförvaltningens olika enheter; bygglov, karta-mät och planenheten. Arbetet har genomförts med hjälp av en extern konsult, Anna Krus som arbetar som planantikvarie på Nyréns arkitektkontor.

Syfte med kulturmiljöprogrammet

Kulturmiljöerna i detta program representerar ett allmänt intresse som ska beaktas i den kommunala plan- och bygglovshantering. Det här programmet är ett underlag för denna hantering. Syftet är att:

2014-03-27

Dnr KF/2013:222

Lyfta fram ett antal miljöer som speglar kommunens utveckling från forntid och fram till idag.

Tydliggöra kulturhistoriska karaktärsdrag och ange riktlinjer för framtida plan- och bygglovshantering.

Skapa ett aktuellt underlag för den kommunala översiktsplaneringen.

Kulturhistoriskt värde- vad är det?

När man talar om kulturhistoriskt värde handlar det om all den information som finns lagrad i miljön runt omkring oss. Det kan t.ex. vara ett fornminne, en bebyggelsemiljö och/eller ett kulturlandskap. För ett tränat öga fungerar dessa miljöer som materialiserad historia, d.v.s. som bärare av information om det förflutna. Varje tid producerar sina specifika miljöer, sina kulturarv, vars utformning speglar de rådande samhällsförhållandena. På så sätt skapar varje tidsepok sina särskilda karaktärsdrag. Mängden information som en miljö representerar beror därför på hur väl bevarade dessa karaktärsdrag är. Det kan röra sig om förhållandet mellan bebyggelse och kulturlandskap, om en övergripande bebyggelsestruktur, om byggnadstraditioner och arkitektoniska kvaliteter m.m. Det kan också röra sig om tidstypiska drag i gestaltningen av naturen, i form av t.ex. trädgårdar, utegårdar eller åkerlandskapet. Dessa karaktärsdrag framträder tydligare i hela miljöer än i enstaka objekt. Därför har programmet inriktats på större sammanhängande områden.

Urval

Kulturmiljöprogrammet utgör en revidering av ett befintligt program från 1988. Det innebär att arbetet bygger på en översyn av det äldre programmet. När det gäller urval av miljöer är därför innehållet i stort sett detsamma som tidigare. En del miljöer har utökats alternativt minskats, en del miljöer har plockats bort och en del nya områden har lagts till. Grundprincipen är att de områden som ingår i programmet i så stor utsträckning som möjligt ska spegla kommunens kulturhistoriska utveckling från förhistorisk tid och fram till idag.

Då det kulturhistoriska värdet är kopplat till den information som kan avläsas ur miljön, utgör ”avläsbarheten” ett viktigt kriterium för de områden som finns med i programmet. Tanken är att lyfta fram ett urval av områden som fortfarande är tydliga ”informationsbärare” av viktiga perioder i kommunens historiska utveckling. Enskilda objekt/hus finns därför inte med i denna etapp av kulturmiljöprogrammet.

Vad innebär det att ingå i kulturmiljöprogrammet?

Rent formellt innebär ett kulturmiljöprogram att utvalda områden representerar ett högt allmänintresse. Det innebär att kommunen har möjlighet att ställa högre krav på hänsyn, varsamhet och förvanskningsförbud enligt PBL.

2014-03-27

Dnr KF/2013:222

Målsättningen är att programmet ska skapa förutsättningar för att bevara miljöernas funktion som källa till kunskap om det förflutna. Detta sker i planeringsarbetet och förs in i detaljplan och områdesbestämmelser eller vid enskilda bygglov. De kulturhistoriska miljöerna har olika lagliga skydd beroende på vilken typ av kulturhistoriska miljöer det rör sig om.

K-märkt enligt lagen

Kulturminneslagen

Kulturminneslagen skyddar fornlämningar och reglerar byggnadsminnesförklaringar av byggnader och bebyggelsemiljöer. Lagen ger också ett särskilt skydd åt landets kyrkor och förbjuder utförelse av äldre kulturföremål ur landet.

Miljöbalken

Miljöbalken reglerar kulturmiljöer som anses intressanta ur en nationell synvinkel, s.k. ”riksintressen för kulturmiljövården”. För dessa områden gäller att de ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada miljön. Det innebär att områdena, och de värden de anses representera, ska skyddas mot åtgärder som medför negativ miljöpåverkan. Inom ramen för den kommunala planeringen är det länsstyrelsen som bevakar riksintressena.

I Botkyrka kommun finns fem riksintressen inom kulturmiljövården:

- Bornsjön
- Tumba pappersbruk
- Grödinge
- Brandalsund
- Mörkö

Plan- och bygglagen

I Plan- och bygglagen (PBL) regleras de krav som kommunen ska ställa vid prövning av ärenden om planläggning och lov. Vid prövning av bygglov finns följande kravregler:

Hänsynskrav- som innebär att nya byggnader ska placeras och utformas med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Varsamhetskrav- som innebär att ändring av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Förvanskningförbud- som innebär att en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt kulturhistoriskt intressant inte får förvanskas.

2014-03-27

Dnr KF/2013:222

Kulturmiljöprogrammet i den kommunala planeringen

Det nya kulturmiljöprogrammet har tagits fram i samarbete med tjänstemän från samhällbyggnadsförvaltningen och kommunledningsförvaltningen. De förslagna kulturmiljöerna finns med i kommunens föreslagna översiktsplan som beräknas antas i maj 2014. För att få en samstämmighet kommer även kulturmiljöprogrammet att läggas fram på kommunfullmäktige vid samma tidpunkt.

Hur är kulturmiljöprogrammet strukturerat?

Tanken är att kulturmiljöprogrammet kommer att presenteras i digital form på kommunens hemsida. Det ska finnas möjlighet att söka miljöer utifrån webbkartan eller från en textsida. Varje enskild miljö presenteras enligt följande:

- **Inledande beskrivningen** av kommunen och delområdena
- **Beskrivning**, av miljön i korthet
- **Övergripande historik**: En beskrivning av miljön med en förklaring till varför miljön ser ut som den gör i dagsläget.
- **Befintliga skydd**: redogörelse av gällande skydd
- **Bedömning**: Vilka bevarandemotiv finns för miljön, Här beskrivs miljöns karaktärsdrag och särskilda värden.
- **Riktlinjer**

Rekommendationerna är till för att visa på hur kulturhistoriska värdena ska hanteras, bevaras, brukas och utvecklas för att uppnå en långsiktig god förvaltning av kulturmiljön. Riktlinjerna kan sedan ligga till grund för skötselplaner för miljöerna.

För att se kulturmiljöprogrammet i sin helhet gå in på följande länk:
www.botkyrka.se/kulturmiljoprogram

OBS. Denna länk kommer att publiceras för allmänheten när kulturmiljöprogrammet har antagits i kultur och fritidsnämnden och kommunfullmäktige.

Kulturmiljöerna kommer att vara möjliga att söka textsidor på hemsidan som vi beskrivit ovan. Det kommer också att vara möjligt söka kulturmiljöerna via webbkartan på kommunens hemsida, där besökarna via tittskåpsfönster länkar läsaren vidare textsidorna.

Målgrupper för kulturmiljöprogrammet

Det finns två huvudmålgrupper för det nya kulturmiljöprogrammet.

2014-03-27

Dnr KF/2013:222

Den första målgruppen består av kommunens tjänstemän, planerare och politiker. De har behov av ett kulturmiljöprogram som ger bra planeringsunderlag för nya detaljplaner och rekommendationer vid bygglovsansökningar.

Den andra huvudmålgruppen är allmänheten. Med det digitaliserade kulturmiljöprogrammet blir möjligt för allmänheten att få reda på kommunens riktlinjer kring kommunens utvalda kulturmiljöer. Programmet kan utgöra en kunskapskälla för allmänheten att lära sig mer om kommunens utveckling men också se vilka miljöer som kommunen värdesätter mest ur ett kulturhistoriskt perspektiv.

Vad finns inte med i kulturmiljöprogrammet?

Programmet har inte gjort några klassificeringar av miljöerna, eller inom dessamma, d.v.s. det finns inte olika nivåer av miljö eller enskilda objekt. Vilka laglig skydd och varsamhetsbestämmelser som miljöerna får avgöras senare i detaljplaner och områdesbestämmelser.

I arbetet med programmet har inte enskilda hus/objekt tagits med, då det medför för stort reascharbete för den externa konsulten. För att få en heltäckande bild av Botkyrkas kulturhistoriska värdefulla miljöer bör programmet kompletteras med dessa enskilda objekt.

Kulturmiljöprogrammet i den framtida planeringen

Programmet kommer ge planerare och politiker en vägledning om vilka miljöer och värden vi ska värna om, men det kommer att fodras en tät dialog mellan stadsplanerare och ansvariga för kulturmiljöfrågorna i kommunen. Eftersom programmet bara visar en riktning så kommer det att krävas enskilda bedömningar i varje enskilt fall om förändringar kan göras inom kulturmiljöerna. Idagläget finns ingen kommunantikvarisk tjänst inom Botkyrka kommun. Då trycket på mer bostadsbyggande ökar kommer behovet av expertis inom kulturmiljövården behöva förstärkas. På längre sikt behöver kommunen hitta långsiktig lösning för detta.

Pernilla Hellman
Kultur- och fritidschef

Rani Kasapi
Kulturchef

Expedieras till
Kommunledningsförvaltningen